

## LESSEN VOOR DE VERPLEEGHUISZORG NAAR AANLEIDING VAN DE CORONAPANDEMIE

*Auteur: Ad Pijnenborg*

### Vormen van verpleeghuiszorg

We kennen verpleeghuiszorg voor verschillende doelgroepen.

- Revalidatie voor mensen die na een ongeval en behandeling in het ziekenhuis meer tijd en begeleiding nodig hebben om goed op te knappen en te functioneren. De zorg is gericht op het zo zelfstandig mogelijk leven in de thuissituatie. Revalidatie richt zich met multidisciplinaire ondersteuning op terugkeer naar huis. Wonen in het revalidatiecentrum is tijdelijk.
- Somatische zorg voor mensen die zoveel zorg en ondersteuning nodig hebben dat dit in de thuissituatie niet geboden kan worden. Deze zorg kan zich richten op weer zelfstandig leven. Kenmerkend voor somatische zorg is dat de zorg gericht blijft op het zo zelfstandig en volwaardig deel kunnen nemen aan het leven en werken in de samenleving. Somatische verpleeghuiszorg vindt plaats in een omgeving die lijkt op een woongemeenschap voor mensen met lichamelijke beperkingen. Mensen wonen zelfstandig en hebben zorgverleners in de directe omgeving die permanent beschikbaar zijn.
- Hospice. Een hospice is opgezet voor terminale zorg. Voor mensen die nog slechts enkele maanden te leven hebben, en de benodigde zorg niet in de thuissituatie kunnen ontvangen. Deze zorg richt zich op een zo prettig en aangenaam mogelijk afscheid van het leven. Deze zorg wordt ook wel 'verwenzorg' genoemd. De zorg wordt aangeboden in hiervoor opgerichte hospices, kleinschalige zorghuizen en verpleeghuizen. Verpleegkundigen worden ondersteund door vrijwilligers.
- Dementiezorg en ondersteuning voor mensen met dementie die niet meer in de thuissituatie kunnen wonen omdat de zorg en ondersteuning te intensief en te zwaar wordt voor de naasten. Dementie is niet te genezen. Dementiezorg en ondersteuning is een vorm van terminale zorg, die wat langer duurt. Dementiezorg behelst indien nodig ondersteuning bij de lichamelijke verzorging en het bieden van persoonlijke aandacht die bijdraagt aan een zinvol en prettig leven. Kwaliteit van leven gaat boven een langer leven.

Het verpleeghuis is in Nederland opgezet als een verlengstuk van het ziekenhuis en is bedoeld om mensen chronische zorg en huisvesting te bieden en te ondersteunen tot zelfstandigheid. Dit geldt voor de revalidatie en voor somatische zorg. De huisvesting vindt plaats in aparte grotere revalidatiecentra resp. verpleeghuizen voor mensen met somatische zorgvragen.

Hospices vinden we in wijken van een stad, of juist in een rustige buitenlocatie en als onderdeel van een verpleeghuis.

Dementiezorg werd vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw geboden in psychiatrische ziekenhuizen, in sanatoria die eerder infectieziekten zoals Tuberculose behandelden en daarna in verpleeghuizen die in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw werden opgericht als 'overloop' van het ziekenhuis. Dementie kwam na de oorlog nog minder voor, mede omdat de levensduur gemiddeld korter was en het lang vanzelfsprekend was dat opa en oma bij de kinderen woonden. Voorzieningen als het bejaardenhuis en het verzorgingshuis boden voor mensen met dementie geleidelijk een alternatief. Dementie is een ziekte die in zijn verschijningsvorm zeer divers is. Behandelen vanuit het medisch denken biedt weinig soelaas, geleidelijk is steeds duidelijker dat het bieden van een prettige woonomgeving, met een zinvolle dagbesteding zorgt voor een kwalitatief goed leven. Een verpleeghuissetting legt de aandacht veelal op zorg en minder op welzijn. De laatste jaren zien we

dat de visie op dementie-zorg veranderd en dat er verschillende woonvormen ontstaan op basis van de veranderde visie op dementie-zorg. Zo kennen we inmiddels kleinschalige woonvormen in dorpen en wijken waar de ouderen eerder woonden, in voormalige villa's in een bosrijke omgeving, woonboerderijen met vee en tuinen waarin ouderen dat kunnen doen waar ze gelukkig van worden.

De laatste jaren wordt de visie op dementie-zorg steeds meer leidend in de aanpak, de plaats en de woning voor mensen met dementie. We zien kleinschalige woningen voor ouderen in wijken en dorpen, boerenerven waar mensen met dementie wonen, en luxe woonconcepten voor ouderen die passen bij hun levensstijl.

### **Woonconcepten in een periode van lock-down**

De 'Intelligente lock-down' die half maart 2020 door de regering wordt afgekondigd heeft tot doel verspreiding van het Coronavirus te voorkomen. Iedereen moet zijn gedrag en omgaan met elkaar aanpassen. Handen wassen, ontsmetten en bij verkoudheid en verhoging van temperatuur 14 dagen in thuis-quarantaine. Scholen sluiten, thuis werken indien mogelijk, en de anderhalve-meter-afstand als het 'nieuwe normaal' zijn maatregelen die uitvoerbaar zijn omdat mensen begrijpen dat het noodzakelijk is deze heftige infectieziekte met elkaar te bestrijden.

Voor bewoners van verpleeghuizen zoals revalidatiecentra, zorghuizen voor somatische zorg en hospices hebben de maatregelen grote consequenties, zij kunnen ondanks dat bezoek van naasten voor hen heel belangrijk is, geen bezoek meer ontvangen. Verstandelijk zullen deze bewoners en hun naasten de maatregelen wel begrijpen maar gevoelsmatig doet het veel pijn. Verdriet en eenzaamheid beïnvloeden ook de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Voor mensen die in een hospice verblijven en hun naasten worden gelukkig al snel oplossingen gezocht die de pijn verzachten. Overlijden zonder aanwezigheid van naasten gunnen we niemand, bovendien is de verwerking van het overlijden voor nabestaanden extra zwaar bij een moeizaam afscheid. De aanpassingen bij afscheidsrituelen van begravenis en crematie zorgen voor een noodzakelijke afstandelijkheid in een situatie waarbij veel behoefte is aan intimiteit.

Voor mensen met dementie en mensen met een verstandelijke beperking zijn de gevolgen van de maatregelen in verband met het Coronavirus van een andere aard. Zij begrijpen veelal niet wat er aan de hand is. Zij zien dat mensen om hen heen veranderen en zich anders gedragen. Wellicht geven ze aan de uitleg te begrijpen maar dit zijn ze misschien ook weer snel vergeten. Dit alles leidt tot onbegrip, verontwaardiging en boosheid. Eigenlijk passen de maatregelen niet bij deze doelgroepen en je zou moeten streven naar oplossingen om de familiecontacten toch mogelijk te maken zolang er bij de betrokkene en de familie geen symptomen van besmetting geconstateerd zijn. Wanneer de bewoner in zijn eigen studio of appartement bezoek kan ontvangen zonder dat de bezoeker in contact komt met de andere bewoners en medewerkers en het lukt in dit contact de anderhalve-meter regel te handhaven dan zou dit een goede oplossing zijn voor mensen met dementie en mensen met een verstandelijke beperking.

Een wooncomplex voor mensen met dementie en mensen met een verstandelijke beperking wordt ontworpen op basis van de visie die ten grondslag ligt aan het initiatief. De bewoner en zijn naasten kiezen voor de visie en het concept van het wooncomplex. Steeds vaker wordt gekozen voor een ruime studio per bewoner zodat de huiselijke omgeving en de eigen inrichting de mogelijkheid en uitnodiging biedt tot persoonlijk contact. Een wooncomplex heeft meestal een centrale voordeur, via de gezamenlijke huiskamer kan men dan naar de studio van de betreffende bewoner. Dit is onder normale omstandigheden prima. In bijzondere tijden is het belangrijk dat iedere studio ook een eigen

deur naar buiten heeft. Dan kan een familielid ook zonder de centrale voordeur bij zijn naaste op bezoek gaan. Vaak komen betreffende buitendeuren uit in een binnentuin. Wanneer de binnentuin rechtstreeks door de familie te bereiken is kan de familie de bewoner bezoeken zonder gebruik te maken van de centrale voordeur. Bij een dergelijke bouw is het mogelijk dat de bewoner zijn naaste ontvangt zonder risico besmet te worden door een virus. Het is dan wel noodzakelijk dat de overheid dit soort uitzonderingen op de algemene lock-down ten behoeve van het welzijn van deze doelgroep accepteert. Of gemakkelijker nog dat de overheid ruimte biedt aan professionals, cliënt en familie hiervoor zelf verantwoordelijkheid te nemen.

In de kleinschalige woonvoorziening voor ouderen in Hoogeloon is de bouw op de beschreven wijze opgezet.